

Komentar k Visoki pesmi (odlomki)

Ta knjižica je *epitalamij*, to je svatbena pesem, ki jo je Salomon, kot se mi zdi, napisal v slogu dramske igre in jo zapel kakor nevesta, goreča v nebeški ljubezni do svojega Ženina, ki je Božji govor. Vzljubila ga je namreč kakor duša, ustvarjena po njegovi podob(nost)i, ali kakor Cerkev. Ta spis pa nas podučí, s kakšnimi besedami je ta veličastni in popolni Ženin nagovoril sebi pridruženo dušo ali Cerkev. (Prolog, *Epitalamij*)

A predvsem moramo vedeti, da kot se deška doba ne spušča v strastno ljubezen, tako tudi mladi in otroški starosti notranjega človeka ni dano razumeti teh besed; to namreč velja za te, ki se v Kristusu hranijo z *mlekom*, ne z *močno hrano* (Heb 5,12), in ki šele *hrepenijo po duhovnem, nepokvarjenem mleku* (1 Pt 2,2). V besedah Visoke pesmi pa gre za hrano, ki ji apostol pravi *močna hrana popolnih* in zahteva take poslušalce, ki imajo zaradi svoje trajne držé izurjena čutila, da razlikujejo med dobrim in zlim (Heb 5,14). In če »malčki«, ki smo jih omenili, pridejo do takšnih mest, se lahko zgodi, da iz tega spisa ne bodo prav ničesar pridobili, a tudi škodilo jim ne bi zelo, če bi brali to, kar piše, ali premišljevali o tem, kar je razloženo. Če bo pristopil kdo, ki je le po mesu mož, mu bo ta spis povzročil nemalo preizkušenj in nevarnosti. Kdor imen ljubezni ne zna poslušati čisto in s prečiščenimi ušesi, bo vsako obrnil od notranjega k zunanjemu, mesenemu človeku in se od duha preusmeril k mesu ter v sebi ohranil mesena poželenja. In videti bo, da so ga Božji Spisi nagnili in spodbudili k poželenju mesa. Zato svarim in svetujem vsakomur, ki še ni rešen nevšečnosti mesa in krvi ter se še ni odrekel nagnjenjem snovne narave, naj se popolnoma zadrži branja te knjižice in vsega, kar je bilo rečeno o njej. (Prolog, *Epitalamij*)

Da ne bi torej tudi mi zašli v kaj takega in to, kar so stari zapisali dobro in duhovno, preobrnili v nekaj graje vrednega in mesenega, iztegnimo dlani našega telesa in duše k Bogu, da bo Gospod, ki je *njim, ki oznanjajo, dal besedo z veliko močjo* (Ps 68,12), tudi nam dal v svoji moči besedo, s katero bomo mogli iz tega, kar je napisano, pokazati na zdravo umevanje same besede in narave ljubezni, ki bo primerno za gradnjo čistosti.

Nebeška želja in ljubezen ženeta torej dušo, ki je – potem ko je uzrla lepoto in milino [*decus*] Božje besede – vzljubila njen videz [*species*] in od nje prejela nekakšno puščico ter ljubezensko rano. Ta beseda je namreč *podoba* in sijaj *nevidnega Boga, prvorojenec vsega stvarstva, v kateri je bilo ustvarjeno vse, kar je v nebesih in na zemlji, vidne in nevidne stvari* (Kol

1,15). Torej če bo kdo z dovzetnim umom zmožgal motriti in sklepati na milino in lepoto vsega tega, kar je bilo ustvarjeno v njej, bo – pretresen od ljubkosti stvari in vzvišenega sijaja, kakor bi ga (po prerokovih besedah) prebodla *gladka puščica* – od nje prejel zdravilno rano in zažarel bo v blaženem ognju ljubezni do nje. Vedeti pa moramo tudi, da kakor se nedovoljena in nezakonska ljubezen lahko zgodi zunanjemu človeku, da na primer ne ljubi svoje žene oziroma soproge, temveč vlačugo ali prešuštnico, tako se lahko tudi notranjemu človeku, se pravi duši, lahko pripeti ljubezen ne do zakonitega Zaročenca, ki je, kakor smo rekli, Božja Beseda, ampak do nekega prešuštnika in zapeljivca.

Ni razlike, če rečemo, da se Boga *amare* ali *diligere*, in menim, da ne bi smeli kriviti nekoga, če bi Boga imenoval *amor*, tako kot ga je Janez *caritas*. Nenazadnje se spominjam, da je nekdo izmed svetnikov, po imenu Ignacij, rekel glede Kristusa: »Moja ljubezen [*amor*] je bila križana,« in sodim, da za to ni vreden graje.

In tudi to je potrebno vedeti, da je nemogoče, da človeška narava ne bi vedno nečesa ljubila. Namreč vsakdo, ki je prišel do dobe, ki jo imenujemo zrelost, nekaj ljubi, bodisi manj pravilno, ko ljubi, česar ni treba, bodisi pravilno in koristno, ko ljubi, kar je treba. Vendar prenekateri to občutje ljubezni [*affectus amoris*], ki je za Logos dovzetni duši vsajeno po Stvarnikovi dobroti, usmerijo v ljubezen do denarja, v vdajanje pohlepu ali v pridobivanje časti ter postajajo željni prazne slave, bodisi tekajo za vlačugami in se znajdejo kot ujetniki nečistovanja in pohote bodisi pa za kaj podobnega poženejo moč te tako velike dobrine.

O tej ljubezni torej govori pričujoči spis: o ljubezni, v kateri je blažena duša vneta in s katero gori do Božje besede. In zapoje to svatbeno pesem, v kateri Cerkev sklepa zvezo z nebeškim ženinom Kristusom in se z njim združuje v želji, da bi se z njim zedinila [*misceo*] ter z njim spočela in mogla biti odrešena po rojevanju *otrok, ki bodo vztrajali v veri, ljubezni in svetosti, združeni z razumnostjo* (prim. 1 Tim 2,15); spočeti iz semena Božje besede bodo rojeni in bodo nastali bodisi iz neomadeževane Cerkve bodisi iz duše, ki ne išče nič telesnega in nič snovnega, pač pa gorí edinole v ljubezni do Božje besede. (Prolog 2)

Poljublja naj me s poljubi svojih ust (Vp 1,2). [...] Glede na zgodovinski izgled se torej zdaj pojavi neka zaročenka, ki je kakor za doto in za zaročno darilo od nadvse plemenitega Zaročenca prejela nadvse dragocena darila; toda ker se Zaročenec predolgo mudi, jo vznemirja hrepenenje po njegovi ljubezni in povzroči, da leži na svojem domu in dela vse, da bi lahko nekoč videla svojega Zaročenca in užila njegove poljube. In ker svoje ljubezni ne more odložiti niti si ne more pridobiti tega, po čemer hrepeni, spozna, da se

mora zateči k molitvi in ponižno prositi Boga, saj ve, da je on oče njenega Zaročenca.

Poglejmo, ali bo možno na ta način prirediti tudi notranje razumevanje. Cerkev naj bo ta, ki hrepeni po zaročencu Kristusu; a glej, Cerkev je zbor vseh svetih. Ta Cerkev naj bo torej kakor ena oseba, ki govori in pravi: »Vse imam, polna sem darov, ki sem jih pred svatbo vzela kot zaročna darila in doto. [...] Kot darilo Zaročenca so mi prinesli postavo. [...] A ker je vek že skoraj končan, njegova navzočnost pa mi ni dana in vidim le njegove služabnike, ki prihajajo ni se spuščajo k meni, zato, Oče mojega Zaročenca, k tebi izlivam svojo molitev in te rotim, da se končno usmiliš moje ljubezni in ga pošlješ. Da mi ne bo govoril več le po svojih služabnikih, po angelih in prerokih, ampak bo prišel po samem sebi in me *poljubil s poljubi svojih ust*, to je, da bo v moja usta izlil besede svojih ust, da bom slišala govoriti njega samega, da bom njega samega videla učiti.«

Kot tretjo možno razlago pa vpeljimo dušo, ki si vsa prizadeva, da bi se zedinila in združila z Božjo besedo ter vstopila v skrivnost njegove modrosti in vednosti kakor v poročno sobo nebeškega ženina. [...] Kakor so bili dota Cerkve postava in zvitki prerokov, tako so darovi, namenjeni njej, zakon narave, razumna zaznava in svobodna presoja. [...] Toda ker v tem izpolnitev njenega hrepenenja in ljubezni ni popolna in dovršena, prosi in moli, naj njen čisti in deviški duh [*mens*] razjasnita razsvetljenje in obiskanje same Božje Besede. Ko je namreč duh brez pomoči človeka ali angelov napolnjen z božanskimi zaznavami [*divinis sensibus*] in umevanjem, tedaj veruje, da je prejel »poljube« same Božje Besede.

Dokler je bila še nezmožna, da bi umela čisti in trdni nauk same Božje Besede, je bilo potrebno, da je »poljub«, to je zaznavo [*sensus*], prejela od ust učiteljev. Ko pa bo sama od sebe začela motriti temine, razvozlavati, kar je zapleteno, razreševati, kar je zamotano, s primernimi orisi razlagati prilike uganke in izreke modrih, tedaj naj verjame, da je prejela »poljube« same Božje Besede. [...] Kolikorkrat se torej v svojih srcih sprašujemo kaj o božanskih naukih in zaznavah ter do tega pridemo brez svetovalcev, tolikokrat, verjemimo, nam je Zaročenec – Božja Beseda – dal poljube. Kadar pa preiskujemo kaj, kar zadeva božanske zaznave, pa tega sami ne zmoremo najti, tedaj privzemimo te molitve in prosimo Boga za obiskanje njegove Besede ter recimo: *Poljublja naj me s poljubi svojih ust*. Oče pozna dojemljivost vsake duše in ve za čas, kdaj naj kateri duši v umevanju in zaznavi ponudi katere »poljube« Besede. (*Kom. k Vp 1.1*)

Prevod Neža Gačnik

(Origen, *Komentar k Visoki pesmi*. Ljubljana: KUD Logos, 2017)